

γήματα τέως νομιζόμενα ὁσημέραι γίνονται κτῆμα ἐπιστημονικῆς πραγματικῆς ἱστορίας δι' ἄλλων μὲν τρόπων, μάλιστα δὲ διὰ τῆς ἀρχαιολογίας καὶ γλωσσολογίας; Ἀλλὰ πρὸς ἀληθῆ γνῶσιν τῆς ἱστορίας τῆς ἐπαναστάσεως οὐτ' ἀρχαιολογικῶν ἀνασκαφῶν οὔτε συγκριτικῆς γλωσσολογίας ἀνάγκη, ἀλλ' ἀπλῆς ζητήσεως καὶ ἐπιμελείας καὶ πόνου, ὧν μέρος τι ἐγένετο· τούτου δ' ἕνεκα ὡς μὴ ἐπισταμένως ζητούμενῃ ἡ νέα ἡμῶν ἱστορία δὲν γίνεται ἀλωτή, ὡς ἀμελουμένη δὲ σὺν τῷ χρόνῳ ἐκφεύγει. Ἐὰν δ' οὕτως ἀμελοῦντες αὐτῆς διατελέσωμεν, φόβος μὴ ἔλθῃ ἡμέρα, καθ' ἣν θὰ δυνάμεθα νὰ γινώσκωμεν κάλλιον τοὺς ἥρωας τῆς Ἀργοναυτικῆς ἐκστρατείας ἢ τοὺς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας. Ὅπως δὲ μὴ ἐπίδωμεν τοιαύτην σκληρὰν τῇ οὕτω δὴ ὑμνουμένη ἑλληνικῇ φιλομαθείᾳ ἡμέραν, ἀνάγκη—καὶ εἶναι ἔτι καιρὸς—νὰ ζητήσωμεν τὴν χθὲς ἡμῶν ἱστορίαν *συνιέγοντες τὰς ἀγράφους παραδόσεις, τὰ τε ἀγραπτά καὶ γραπτὰ μνημεία, οὐ μόνον τὰ ἐπίσημα ἐγγράφα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἰδιωτικὰ καὶ μάλιστα τὰς ἐπιστολάς, ὧν τινες οὐκ ὀλίγως εἶναι πολλῶ ἀξιολογώτεραι τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων, ὡς ἀλλαχού δηλωθήσεται.* Ταῦτα δ' ἔχων πρὸ ὁμμάτων οὐτ' ἐν Γερμανίᾳ, σπουδάζων μάλιστα τὴν πάτριον ἱστορίαν, ὥκνου νὰ συλλέγω εἰ τι χρήσιμον πρὸς συμπλήρωσιν ἢ διαλεύκανσιν αὐτῆς ἢ πρὸς γνῶσιν τῶν τε ποιησάντων ἢ δρασάντων ἢ μετασχόντων πως αὐτῆς προσώπων οὐτ' ἐνταῦθα μετὰ τὴν καθοδὸν μου μέχρι τοῦδε. Οἱ δὲ κόποι μου δὲν ἀπέβησαν, ὡς νομίζω, μάταιοι, διότι οὔτε αἱ *παραδόσεις* περὶ τοῦ μεγάλου μάρτυρος Ῥήγα τοῦ Φεραίου αἱ ἀπὸ στόματος ἐταίρου αὐτοῦ ἐν Λειψίᾳ ὑπ' ἐμοῦ συλλεγεῖσαι, οὔτε τὸ *σικιρόργημα* τοῦ Καλφύργλου περὶ τῶν ἐν ταῖς ἡγεμονίαις κατὰ τὴν παρελθούσαν ἐκατονταετηρίδα λήγουσαν διατριβόντων Ἑλλήνων οὔτε ἡ *βιογραφία* τοῦ Λάμπρου Κατσώνη οὔτε ἡ ἐν τοῖς *Φωκικαῖς* μεγάλῃ καὶ πλουσίᾳ *συνιούρῃ* παντοίων ἐκθέσεων, ἐπισήμων καὶ μὴ ἐγγράφων καὶ ὁ *ἱστορικὸς βίος* τοῦ Ὀσίου Λουκά, πάντα τέως ἀνεκδότα καὶ ἄγνωστα, ἐλάχιστον συνετέλεσαν εἰς φωτισμὸν τῆς πατρίας ἱστορίας, ὡς ἥδη δημοσίᾳ ἐκρίθησαν. Ἐὰν δέ τι καὶ περὶ τῶν οὕτω ἐκδοσέων, ἡτοιμασμένων δέ μοι ἐνίων, ἄλλων δ' ἐτοιμαζομένων πρὸς ἐκδόσιν, *ἀνεκδότων ἐγγράφων, ἐκθέσεων, ἐπιστολῶν ἀνδρῶν* τοῦ ἀγῶνος καὶ *παραδόσεων, δέξῃ νὰ ῥηθῇ, τοῦτο ἂς λεχθῇ* ἐξ αὐτῶν τῶν ἀνεκδότων ἐκδοθησομένων καὶ τῶν δι' αὐτῶν γνωσθησομένων προσώπων τε καὶ πραγμάτων. Ὡς ἀπαρχὴ δ' ἔστωσαν τὰ τέως ἄγνωστα περὶ τοῦ Ἀθανασίου Διάκου ὀλίγα ἐκ πολλῶν ταῦτα, περὶ οὗ λεπτομερέστερον ἄλλοτε.

Ἐὰν τις μελετήσῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ Διάκου, θὰ εὕρῃ ὅτι ἡ μὲν γενεαλογία αὐτοῦ εἶναι ἄγνωστος ἢ πλαστή, ὁ δὲ χρόνος τῆς γεννήσεως πάντῃ ἀόριστος ὡς τιθέμενος ἀπὸ τοῦ 1760—1790, καὶ ταῦτα, ἐνῶ πολυάριθμοι αὐτοῦ συγγενεῖς ἐπιζῶσιν, ὁ δὲ πρὸς ἀδελφῆς ἀνεψιὸς αὐτοῦ ἔλκει ταλαίπω-

ρον γῆρας ὡς φύλαξ ἐν τῷ «Μετσοβίῳ¹ πολυτεχνείῳ». Παρὰ τούτου δὲ καὶ παρ' ἄλλων, οἷον τοῦ Ἀθανασίου Ζαρονίκου μανθάνει τις ταῦτα:

Τῷ 1760 ἐκ τῆς Ἀνω Μουσινίτσας κατῆλθεν εἰς Ἀρτοτίναν Γεώργιος τις νεανίσκος, ὀρφανὸς μητρὸς τε καὶ πατρὸς καὶ πενέστατος. Τοῦτον υἱοθέτησεν ὁ θεὸς αὐτοῦ Ἀθανάσιος Γραμματικὸς, ἐξ οὗ, ὡς υἱοθετηθεὶς, ὠνομάσθη Γεώργιος Ψυχουγίδης. Ὁ Γεώργιος ἔλαβε σύζυγον τὴν Χρυσούλαν, ἐξ ὧν ἐγεννήθησαν πέντε τέκνα ἦτοι: 1) Σοφία, 2) Καλομοῖρα, 3) Ἀπόστολος, 4) Κωνσταντῖνος, 5) Ἀθανάσιος. Ἐκ τῶν πέντε τούτων τέκνων τοῦ Γεωργίου Ψυχουγίου ἡ μὲν Σοφία συζευχθεῖσα τὸν Κωνσταντῖνον Κούσταν ἐγέννησεν ἐννέα τέκνα, ἅπερ ἦσαν: 1) Κόλφη συζευχθεῖσα τὸν Τσόλην, οὗ ἡ οἰκογένεια σώζεται ποιμενική, 2) Φέγγω λαβοῦσα τὸν Ἀθανάσιον Ζαρονίκον συμπολεμιστὴν τοῦ Διάκου, 3) Ἀπόστολος, 4) Χρυσούλα, 5) Γεώργιος, 6) Αἰκατερίνα λαβοῦσα τὸν Δημήτριον Κολοβόν, 7) Βασίλειος ἱερεὺς γενόμενος, 8) Ζωῖτσα λαβοῦσα τὸν Δῆμον Τζουβελέκαν ἐν χωρίῳ Κολοκυθιά, 9) Ἰωάννης. Τὸ δὲ δεύτερον τέκνον, ἡ Καλομοῖρα, ἔλαβε σύζυγον τὸν Κώσταν Αὐγέρον ἢ Σταμάτην ἐξ Ἀρτοτίνης, ἐξ ἧς ἐγεννήθησαν τὰ δύο τέκνα: 1) Γεώργιος, 2) Ἰωάννης, ὧν ἡ οἰκογένεια καλοῦνται Σταματόπουλοι. Τὸ δὲ τρίτον, ὁ Ἀπόστολος, μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Χρυσούλας, τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ θυγατρίου ῥιφθέντες εἰς τὴν φυλακὴν τῆς Ὑπάτης, ἅμα ἐγένετο ὁ Διάκος κλέφτης, ἀπέθανον. Τὸ δὲ τέταρτον ὁ Κωνσταντῖνος, Μασαβέτης ἐπονομασθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ πατρὸς, ἐγέννησε δύο υἱούς, οἵτινες ὠνομάσθησαν: 1) Γεώργιος, 2) Δῆμος. Ὁ Κωνσταντῖνος οὗτος ἐφονεύθη παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Διάκου ἐν τῇ μάχῃ τῆς Ἀλαμάνας, τὸ δὲ πτώμα αὐτοῦ μετεχειρίσθη ὁ Διάκος ὡς προμαχῶνα μικρὸν τι πρὸ τῆς πληγῆς καὶ συλλήψεώς του. Τὸ δὲ πέμπτον τέκνον τοῦ Γεωργίου Ψυχουγίου ὁ Ἀθανάσιος, εἶναι ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἡμέτερος ἥρως τοῦ 1821 Ἀθανάσιος Διάκος. Οὗτος ἐγεννήθη τῷ 1781. Πόθεν δῆλον; Ὁ Ἰωάννης Κούστας ὁ νῦν ἐν τῷ Πολυτεχνείῳ ὢν, ὡς εἴρηται, τὸ ἕνα τέκνον τῆς Σοφίας ἀδελφῆς τοῦ Ἀθανασίου Διάκου, ἐγεννήθη τῷ 1813, ὅτε ἡ μήτηρ αὐτοῦ, δῆλα δὴ ἡ Σοφία, ἦν 42 ἐτῶν. Ἡ Σοφία ἄρα ἐγεννήθη τῷ 1771. Ἀλλ' ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς Ἀθανάσιος Διάκος ἦν 10 ἔτη νεώτερος αὐτῆς. ὁ Διάκος ἄρα ἐγεννήθη τῷ 1781.

(ἔπεται συνέχεια).

Αἱ ΤΕΡΨΕΙΣ ΤΟΥ ἈΝΔΡΟΣ

(Ἀλληγορία ἐκ τῶν τοῦ γερμανοῦ P. J. Stahl.)

I

Ἐν τινι ἐξοχῇ ὥρειας τινος χώρας ἔβλεπέ τις εἰς τὸ βάθος

1. Διὰ τί ἐπὶ τοῦ οἰκοδομήματος εἶναι γεγραμμένον διὰ τῆς Εἰς Μετσοβίον;

δάσους κομψόν τινα οικόισκον, κατὰ τὸ ἡμισυ κεκαλυμμένον ὑπὸ φυλλώματος ἀμφιλαφοῦς. Ἐμπροσθεν τοῦ οικόισκου τούτου ὑπῆρχε κήπος καὶ πλησίον αὐτοῦ μικρὸς λειμῶν, ἐφ' οὗ ἔπαιζε μικρά τις κόρη.

Τὰ ἀνθύλλια καὶ ἡ πόα τοῦ ἀγροῦ εἶδον αὐτὴν καὶ ἤρχισαν νὰ ψιθυρίζωσιν.

— Εἶναι, τῇ ἀληθείᾳ, χαριεστέρα ἡμῶν, ἔλεγον τὰ πρῶτα, καὶ λεπτότερα, προσέθεσεν ἡ δευτέρα.

— Κομψότερα, εἶπεν ἡ Μαργαρίτα.

— Ζωηροτέρα, εἶπεν ἡ Ἀνθεμὶς.

— Ἀφελεστέρα, εἶπεν ἡ Ἀργυρίς.

— Φαιδροτέρα, εἶπεν ἡ Χρυσὴ κάλυξ.

— Χρώματος ζωηροτέρου, εἶπε τὸ Ἡράνθεμον.

— Πλέον εὐκαμπτος, ἐψιθύρισε τὸ ῥαδινὸν Ἀλληλουΐα.

— Πλέον μικύλλη, εἶπεν ἡ Μυωσωτίς.

— ὦ! εἶναι ζῶν μαργαρίτης, εἶπεν ἡ Σταγὼν τῆς δρόσου.

— Τὸ στόμα της εἶναι κάλυξ ῥόδου, εἶπε τὸ Κυνόρροδον.

— Εἶναι ἀληθές, ἐψιθύρισεν ὁ ῥύαξ ὅστις ὑφεῖρπεν ἐντὸς τοῦ λειμῶνος.

II

Νεῶνις τις διήρχετο τοῦ κήπου. Τὰ ἄνθη ἤρξαντο θαυμάζοντα αὐτὴν καὶ ὁμιλοῦντα. «Εἰσθε ὠραιότερα ἡμῶν ὠραία δεσποινίς,» τῇ ἔλεγον.

— Ἀνθηροτέρα, εἶπε τὸ Ῥόδον τοῦ Μαΐου.

— Ῥοδιωτέρα, εἶπεν ἡ Ῥόα.

— Λευκωτέρα, εἶπεν ὁ Κρίνος.

— Γλυκυτέρα, εἶπεν ὁ λευκὸς Ἴασμος.

— Χαριεστέρα, εἶπεν ἡ Βασιλὶς τῶν λειμώνων, ἣν ὁ κηπουρὸς ἐτίμησε πρὸ ὀλίγου μεταφυτεύσας αὐτὴν ἐντὸς τοῦ κήπου.

— Ἀγνοτέρα, εἶπε τὸ ἄνθος τῆς Χρυσομηλέας.

Ἡ νεῶνις οὐδὲλως ἠνέκει τὴν γλῶσσαν τῶν ἀνθέων.

Τὸ ἡμέρῳ καὶ γλυκὺ βλέμματις ἀνεπαύετο ἐφ' ἐκάστου αὐτῶν χωρὶς νὰ ἐρυθριάσῃ, καὶ ἐθαύμαζεν αὐτὰ μὴ ὑποπτεύουσα τοὺς ὁποίους τῇ ἔπλεον ἐπαίνους. Παρατηρήσασα ὅμως κατὰ τὸ ἡμισυ κρυπτόμενον ὑπὸ τὴν ἐκ πρασίνων φύλλων σκέπην τοῦ τὸ κυανόφθαλμον Ἴον, ἐγονυπέτησε πρὸ αὐτοῦ, ἔδρεψεν αὐτὸ διὰ τῶν κρινολεύκων δακτύλων της, εἰσπνεύσασα δὲ τὸ ἄρωμά του ἔθεσεν αὐτὸ πλησίον τῆς καρδίας της.

— Πόσον τὸ Ἴον εἶναι εὐτυχές! ἀνέκραξαν τὰ ἄλλα ἄνθη.

III

Νεαρά τις γυνὴ ἀκόμη ὠραία ἐβάδιζεν ἐν τῇ ἄκρᾳ τοῦ δάσους. Ἡ καλλονὴ της ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὄχι μόνον τὰ ἄνθη ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ ὀπώραι, καὶ τὰ δένδρα, ἤρχισαν νὰ ὁμιλῶσιν. «Αὕτη εἶναι ἡ βασιλίσσα ἡμῶν!» Οὕτως ἔλεγε πᾶν ὅ,τι εἶχε τὴν εὐτυχίαν νὰ εὐρίσκηται ἐπὶ τῆς ὁδοῦ της.

— Ἐχει περισσοτέραν λάμψιν ὅλων ἡμῶν, εἶπεν ἡ Κέρασος.

— Περισσότερον ἄρωμα, εἶπεν ἡ Χαμαικερασέα.

— Ἴδετε τὸ βελουδὸν τῆς παρειᾶς της, εἶπε τὸ Ῥοδάκινον.

— Καὶ τὸ στρογγύλον τοῦ στήθους της, εἶπε τὸ Μῆλον.

— Καὶ τὸ λιγυρὸν τοῦ ἀναστήματός της, ἐστέναξεν ἡ Κάλυμος.

— Καὶ τὴν κομψότητα τοῦ σώματός της, ἔλεγεν ἡ ἐρυθρὰ Ἀκακία.

— Καὶ τὸ ἐλαφρὸν τοῦ βήματός της, ἔφαλλε τὸ πτηνόν.

— Καὶ τὴν εὐφυΐαν τοῦ μετώπου της, ἔλεγεν ἡ Ἴρις.

— Καὶ τὴν τρυφερότητα τοῦ βλέμματός της εἶπεν ἡ Κληματίς.

— Καὶ τὸ ἄρωμα τῆς ἀρετῆς ὅπερ τὴν περιρρέει, εἶπεν ἡ Μίνθη.

— Τί πλέον θελκτικόν; ἔλεγεν ἡ Ἀεττίς. — Τί πλέον γλυκὺ! ἔλεγεν ἡ Μαλάχη. — Τί μᾶλλον τέλειον; εἶπεν ὁλόκληρος ἡ Φύσις.

Βλέπουσα αὐτὴν ἀπομακρυνομένην, ἡ Χλόη, ἥτις ἐστρώνυε διὰ πρασίνου τάπητος τὴν εἰσοδὸν τοῦ δάσους ἔλεγε στεφνάζουσα, «Δὲν θὰ σταματήσῃ λοιπὸν σήμερον ὑπὸ τὰ ὠραία ταῦτα δένδρα;»

Αὕτη ἡ Σκια ἐπεκτεινομένη ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν της, προσεπάθησε νὰ τὴν κρατήσῃ.

Ἄλλ' ἡ νεαρὰ γυνὴ ὑπέικουσα εἰς τὸ σχέδιόν της ἔκαμε βήματὰ τινα πρὸς τὸ μέρος τῆς μικρᾶς κόρης καὶ τὴν ἐκάλεσε. Ἡ γλυκεία καὶ ἡχηρὰ φωνὴ της ὡς ἄσμα ἔδωκε τέλος τέρμα εἰς τὸν διάλογον αὐτόν. Ἐν τούτοις: «Ἐπεθύμουν νὰ ψάλλω, ὅπως ὁμιλοῦσιν αἱ γυναῖκες», εἶπεν ἀκόμη, ἀλλὰ χαμηλά, ἡ ἀηδὼν εἰς τὴν ὑπολαΐδα.

IV

Ἡ μικρὰ κόρη εἰς τὴν ἀγαστὴν τῆς μητρὸς πρόσκλησιν προσέτρεξεν εὐθὺς. Καθ' ὁδὸν ἠνώθη μετὰ τῆς νεάνιδος, ἥτις ἔλαθεν αὐτὴν τῆς χειρὸς, ὅπως μετριάσῃ τὴν πορείαν της, καὶ αἱ τρεῖς ὁμοῦ προὔχώρησαν μὲ ἀνοικτάς ἀγκάλας ἔμπροσθεν ἀνδρὸς ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας του, ὃν παρετήρησαν κάμπτουσαι τὸ δάσος. Ἐκράτει τῆς χειρὸς ξανθὸν ὠραῖον παῖδα ὅστις ἄφησεν αὐτὸν ὅπως προσδράμῃ καὶ δυνηθῇ καὶ νὰ ἀσπασθῇ πρῶτος τὴν μητέρα του.

Μία φωνὴ ἡγέρθη πανταχόθεν, ὅτε εἶδον τὴν ὠραίαν αὐτὴν οἰκογένειαν ἐνωθεῖσαν.

— Καὶ ὅμως οἱ ἄνδρες τολμῶσι νὰ παραπονῶνται! ἀνέκραξε πᾶν ὅ,τι ἐθεώρει τὴν εὐτυχίαν αὐτοῦ.

V

— Ἀδελφοί μου, εἶπεν ὁ πένθιμος Ἀμάραντος, ἐσιώπησα ὅπως μὴ λυπήσω τὸ γλυκὺ τοῦτο θέαμα, ὅπερ ἀπλοῦται ὑπὸ τὸ ὄμμα σας. Ἀλλὰ μὴ κατηγορεῖτε τοὺς ἄνδρας. Εἶδον νὰ κλαύσωσι τοὺς εὐτυχιστέρους ἐξ αὐτῶν.

— Προσέξατε, ἀδελφέ μου, εἶπε τὸ λευκὸν Ἴον, ὁ σύντροφος ἐκείνου ὅπερ ἔδρεψεν ἡ νεάνις, εἶσαι πλησίον τῆς ὠραίας δεσποινίδος, καὶ πολὺ πλησίον ὅλης αὐτῆς τῆς εὐτυχίας. Ἐὰν ὁ πτωχὸς πατὴρ σὲ ἤκουε καὶ σὲ ἤνθδει...

— Φεῦ! εἶπεν ὁ πένθιμος Ἀμάραντος, φεῦ! ἀδελφοί μου, οἰκτεῖρα τε τὸν πατέρα αὐτόν, οἰκτεῖρατε τὴν δυστυχῆ μητέρα αὐτήν, ἀλλὰ οἰκτεῖρατε καὶ ἐμὲ ἐπίσης. ὦ! Διατί δὲν εἶμαι καὶ ἐγὼ ὅπως ἐσεῖς ἄνθος τοῦ παρόντος; Διατί, γεννηθὲν καὶ ἐγὼ ἐν τῷ μέσῳ ὑμῶν, εἶμαι τὸ ΑΝΘΟΣ ΤΗΣ ΑΛΛΗΣ ΖΩΗΣ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Ἐν Πειραιεῖ, Μάιος, 1883.

Γ. Κ. Σ.

ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

Περὶ τῶν Παλαιῶν σχολίων τοῦ Ἀριστοφάνους.

Γνωστὸν τοῖς περὶ τὴν φιλολογίαν διατρίβουσιν, ὅτι τὰ εἰς τὸν Ἀριστοφάνη, τὸν Ὀμηρον τῶν ἀρχαίων κωμικῶν, Σχόλια πλείστου ἄξια κρίνονται ὑπὸ τε τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων. Ἐντεῦθεν ἐρμηνεύεται καὶ ἡ τῶν ἐπιφανεστέρων φιλολόγων ἀμιλλα περὶ τὸ ἐκπονεῖν ποικίλας μονογραφίας πρὸς διαλεύκανσιν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος παλαιῶν σχολίων τοῦ κορυφαίου τῶν Ἑλλήνων κωμικῶν. Εἰς τὰς ἐγκρίτους περὶ τοῦ θέματος τούτου συγγραφὰς ἀναντιλέκτως καταλέγεται καὶ ἡ τοῦ Κλάουζεν πραγματεία *de scholiis veteribus in Aves Aristophanis compositis* ἔτει 1881* ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς διδακτορικῆς αὐτοῦ ἀναρρήσεως. Ὁ συγγραφεὺς λοιπὸν οὗτος ὁμογνωμονῶν τῷ τε Δινδορφίῳ καὶ τῷ Βενάρδου κατὰ τὰ συστατικὰ στοιχεῖα καὶ τὰς πηγὰς τῶν Ἀριστοφανεῶν σχολίων καὶ ἐν σιγῇ παρερχόμενος τὰ ζητήματα ταῦτα περιορίζεται ὅπως τὰς ἐπὶ τοῦ φιλοκρινουμένου θέματος ἐργασίας τῶν ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν διαφωτίσῃ κατὰ διαφόρους ἀπόψεις καὶ πρὸς τοῦτο προσέλετο τὰ εἰς τὰς ὀρνίθας σχόλια (αἵτινες ἐδιδάχθησαν ἔτει 415 π. Χ.). Καὶ τὸ μὲν πρῶτον κύριον τμήμα ἐν τέτταρσι παραγράφοις ἐξετάζει τὴν ἀγγίνοιαν τῶν σχολιαστῶν. Καίτοι ὁ Κλάουζεν περὶ ἐλάσσονος ποιῆται τὴν ὑπὸ τούτων κριτικὴν τοῦ κειμένου οὐδὲν ἥττον κρίνει εὐμενέστερόν πως τὴν ὑπὸ τῶν σχολιαστῶν αὐτῶν πραγματεύειν σκηνικῶν ζητημάτων, τὴν ἐξερευνῆσιν *πρωτωδίων*** καὶ τὴν διὰ τὰ σκώμματα τοῦ ποιητοῦ κατανόησιν

αὐτῶν. Σημειωτέον, ὅτι καὶ ὑπὸ τὴν τριττὴν ταύτην ἀναφορὰν δὲν ἀξιοῦνται παρὰ τοῦ συγγραφέως πλήρους ἐπαίνου ἢ τε μετὰ τῶν ὀρθῶν καὶ οὐκ ὀρθὰ ἀναμνηνύντες. Τὸ δὲ δεύτερον κεφάλαιον ἐν τρισὶ παραγραφαῖς στρέφεται εἰς τὴν πραγματογνωσίαν τῶν σχολιαστῶν, ἐνθα ὁ συγγραφεὺς παρατηρεῖ, ὅτι αἱ περὶ ἀνθρώπων, οὐς μνημονεύει ὁ Ἀριστοφάνης, εἰδήσεις αὐτῶν θέον νὰ ἐπιδοκιμάζωνται μετὰ μεγάλης προσοχῆς, ἢ τε πλεονάκεις ὅνεκα ἐλλείψεως πιστῶν εἰδήσεων ἐπὶ εἰκοτολογίαις ἐπερειδομένων. Τουναντίον πᾶν τὸ ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας ὑπ' αὐτῶν εἰσαγόμενον πρὸς ἐξήγησιν τοῦ ποιήματος εἶναι πολλάκις τὰ μάλιστα λόγου ἄξιον ἢ τε ἐκ τῶν ἀρίστων πηγῶν εἰλημμένον. Ἀλλὰ καὶ ἐν τούτῳ ἐπαιτιᾶται τις τοὺς σχολιαστὰς ἐπὶ ἀνακριθείαις, ὧν ἡ ἀποκάλυψις καὶ ἐπανόρθωσις εἶναι ἔργον τῆς εὐμεθοῦς κριτικῆς. Εἴτα πραγματευόμενος ὁ συγγραφεὺς οὐκ ὀλίγα τῶν τοιούτων χωρίων ἐν τέλει συνοψίζει τὴν σημασίαν τῶν σχολίων τοῦ Ἀριστοφάνους διὰ τὰς γραμματολογικὰς ἅμα καὶ ἱστορικὰς γνώσεις τῶν νεωτέρων. Καὶ τοι τὸ ἔργον ἐγείρει μετρίας ἀξιώσεις, οὐδὲν ἥττον περιέχει πληθὺν εὐστόχων παρατηρήσεων, διότι ὁ συγγραφεὺς πεπροικισμένος δι' ὑγιαινούσης κρίσεως, ἥτις ἀσφαλῶς ἐπιδοθεὶ αὐτῷ ἀνὰ τὸ ἀκροσφαλὲς ἔδαφος τῶν σχολίων, ἀκριβῶς σκοπεῖ καὶ κατέχει καθόλου τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐργασίας τῶν ἄλλων λογίων. Καὶ μόνον τὸ ὑπὸ τοῦ Σχνέε συγγραμμάτιον, οὗ ἡ ἐπιγραφή «συμβουλή εἰς τὴν κριτικὴν τῶν σχολίων τοῦ Ἀριστοφάνους» φαίνεται μὴ σχῶν ὑπ' ὅψει. Ἐπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸ ἐν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ τῆς περὶ τῆς ὁ λόγος πραγματείας ὅπως παραστήσῃ ὡς ἐκ τῶν ἐνόντων ἐν χρονολογικῇ ἀλληλουχίᾳ τὰς ἐπόψεις τῶν ἀρχαίων ἐρμηνευτῶν. Τὰ δὲ Σχόλια τῶν Ὀρνίθων, ὡς δὴ γνωστὸν, παρέχουσι σημειώσεις μετὰ τῆς ῥητικῆς μαρτυρίας τῶν συνθετῶν αὐτῶν (οἶον τοῦ Εὐφρονίου, Διδύμου, Συμμάχου καὶ ἄλλων) καὶ μάλιστα ἐν θαυλεστέρῳ μέτρῳ, ἢ τὰ τῶν ἄλλων κωμωδιῶν. Ὅθεν τοιοῦτότροπος σύνθεσις θὰ παρέδιδεν ἐνδιαφέροντά τινα πορίσματα καὶ θὰ παρεῖχε λαβὴν πρὸς καθορισμὸν τῆς ἄξιας τῶν καθ' ἕκαστον ἐρμηνευτῶν. Παρεκτὸς τούτου ἐν τισὶ τῶν χωρίων οὐχὶ καλῶς παρελήφθη ἡ περιληπτικὴ δῆλωσις «οἱ σχολιασταὶ» διότι οὐχὶ σπανίως γινώμαι τοῦ ἐνός τῶν σχολιαστῶν περιορῶνται ὑπ' ἄλλου. Ἐνθάδε λοιπὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γένηται λόγος καθολικῆς κρίσεως περὶ αὐτῶν.—Ὁ δὲ προμνησθεὶς Σχνέε ἐν τῷ γ' κεφαλαίῳ τοῦ προειρημένου συγγραμμάτιου αὐτοῦ «περὶ τῶν πηγῶν τοῦ κειμένου τῶν σχολίων» ἐπραγματεύθη πρὸ πάντων τὴν σχέσιν τοῦ Συμμάχου πρὸς τὸν Δίδυμον. Ὅθεν ἐπὶ ταῖς ἔχγει τοῦ Σχνέε στοιχῶν ἄλλος ἀκάματος διφῆτωρ ὁ Σχαιουενβούργ προήγαγεν εἰς φῶς ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ οὗτος τῆς εἰς διδάκτορα ἀναγορεύσεως τήνδε διατριβὴν «*de Symmachi in Aristophanis in-*

(*) Περὶ τῆς συνθέσεως τῶν ἀρχαίων σχολίων εἰς τὰς Ὀρνίθας τοῦ Ἀριστοφάνους, 1881, ἐναῖσιμος διατριβή.

(**) *πρωδιὰ* = ὥδῃ κατὰ μίμησιν ἄλλης ὥδῃς οὕτως ὥστε ἐκ τῆς μικρᾶς μεταβολῆς τῶν λέξεων πηράγεται ἄλλη ἔννοια καὶ μάλιστα ἀντὶ σοβαρᾶς κοινῆ καὶ γελοῖα.